

INFORME 28/2001

Servei d'anàlisi de continguts

Barcelona, 19 de novembre de 2001

***El tractament informatiu de l'accident d'un autocar a Villarrasa
(Huelva) el dia 14 de novembre de 2001***

ÍNDEx

1. Objecte de l'informe
2. Mètode d'anàlisi
 - 2.1. Univers d'estudi
 - 2.2. Paràmetres analitzats
3. Anàlisi de les dades
 - 3.1. Dades generals
 - 3.2. El tractament informatiu a TV3
 - 3.3. El tractament informatiu al Canal 33
 - 3.4. El tractament informatiu a TVE 1
 - 3.5. El tractament informatiu a TVE 2
 - 3.6. El tractament informatiu a Telecinco
 - 3.7. El tractament informatiu a Antena 3
 - 3.8. El tractament informatiu a BTV
4. Síntesi

ANNEX. Text de les Recomanacions i llur operacionalització.

ÍNDEx DE QUADRES

- Quadre 1. Relació dels teleinformatius analitzats per cadena
- Quadre 2. Temps de notícia per cadena sobre l'accident
- Quadre 3. TV3. Temps de notícia
- Quadre 4. Canal 33. Temps de notícia
- Quadre 5. TVE 1. Temps de notícia
- Quadre 6. TVE 2. Temps de notícia
- Quadre 7. Telecinco. Temps de notícia
- Quadre 8. Antena 3. Temps de notícia
- Quadre 9. BTV. Temps de notícia

1. OBJECTE DE L'INFORME

Analitzar el tractament de les informacions sobre l'accident d'un autocar a Villarrasa (Huelva) als teletinformatius de les diferents cadenes de televisió, nacionals (TVC), estatals (TVE, Tele5, Antena3) i local (BTV). S'inclouen les desconexions per a Catalunya de TVE, Tele 5 i Antena 3.

S'analitzen els teletinformatius de migdia i de vespre dels dies 14 i 15 de novembre.

2. MÈTODE D'ANÀLISI

2.1. UNIVERS D'ESTUDI

L'univers d'estudi està format per les edicions de migdia i vespre del dia 14 i 15 de novembre dels teletinformatius de les cadenes nacionals i estatals (TV3, Canal 33, TVE1, La 2, Tele 5 i Antena 3) i l'emissora local BTV.

2.2. PARÀMETRES ANALITZATS

Aquest informe pretén la verificació del respecte a les Recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre el tractament informatiu de les tragèdies personals, per la qual cosa els conceptes operatius es deriven directament de les 30 recomanacions, 21 de les quals són d'aplicació en aquest informe (vegeu document en annex).

3. ANÀLISI DE LES DADES

3.1. DADES GENERALS

L'informe analitza 32 teleinformatius (16 per cada un dels dies). El quadre que segueix mostra la llista dels teleinformatius analitzats:

Quadre 1. Relació dels teleinformatius analitzats per cadena

Cadena	Nom teleinformatiu
TV3	<i>TN migdia</i>
	<i>TN vespre</i>
Canal 33	<i>Informatiu 33</i>
TVE Catalunya	<i>L'informatiu migdia</i>
	<i>L'informatiu vespre</i>
TVE1	<i>Telediario-1</i>
	<i>Telediario-2</i>
La 2	<i>La 2 notícies</i>
Tele 5	<i>Informativos Tele 5 (migdia)</i>
	<i>Informativos Tele 5 (vespre)</i>
	<i>Informatius Tele 5 Catalunya</i>
Antena 3	<i>Notícies 1</i>
	<i>Notícies 2</i>
	<i>Notícies Catalunya</i>
BTV	<i>Notícies migdia</i>
	<i>Notícies vespre</i>

Les diferents cadenes han ofert un tractament quantitativament divers de l'accident de Villarrasa, tal i com apareix reflectit en el quadre 2. El temps dedicat pel conjunt de les cadenes és de 2 hores i 9 minuts.

Quadre 2. Temps de notícia per cadena sobre l'accident

Cadena	Temps de notícia
TV3	56:04
Canal 33	6:05
TVE1	50:19
La 2	22:52
Tele 5	45:39
Antena 3	56:36
BTV	11:25
Total	2:09:00

3.2. EL TRACTAMENT INFORMATIU A TV3

El temps total dedicat per TV3 a l'accident de Villarrasa és de 56 minuts i 4 segons, que es distribueixen de la següent manera:

Quadre 3. TV3. Temps de notícia

Data	Programa	Rang	Inici	Final	Temps notícia (min:s)
14/11/01	TN Migdia	Notícia	14:54:48	14:55:28	0:40
		Notícia	15:09:04	15:09:55	0:51
		Notícia	15:18:00	15:23:20	5:20
		Notícia	15:31:07	15:58:40	27:33
	TN Vespre	Titular	20:30:25	20:30:51	0:26
		Notícia	20:33:24	20:39:20	5:56
		Notícia	21:12:39	21:17:46	5:07
		Resum	21:31:10	21:31:39	0:29
15/11/01	TN Migdia	Titular	14:31:44	14:32:14	0:30
		Notícia	14:33:48	14:40:06	6:18
		Resum	15:40:06	15:40:37	0:31
	TN Vespre	Titular	20:31:24	20:31:46	0:22
		Notícia	20:48:21	20:52:02	3:41
		Resum	21:40:43	21:41:03	0:20
	Total				56:04

Recomanacions adreçades a les autoritats

(Recomanació 3) En les informacions emeses per TV3 en relació amb l'accident de Huelva, trobem els següents actors polítics amb temps de paraula:

TN Vespre (14/11/01):

- Agustí Mayol (regidor de Medi Ambient de l'Ajuntament de Tarragona), informa sobre l'accident
- Jordi Pujol, que manifesta el seu condol a les víctimes.
- Ibis Puig (alcaldessa de Canet de Mar), compareix davant els mitjans en una roda de premsa per informar sobre els afectats de la localitat. És una convocatòria explícita de càmeres
- Miquel Àngel Lecha (alcalde de Torredembarra), compareix davant els mitjans en una roda de premsa per informar sobre els afectats de la localitat. És una convocatòria explícita de càmeres.

TN Migdia (15/11/01):

- Jordi Pujol i Joan Clos manifesten el condol a les famílies i agraeixen a les autoritats andaluses l'esforç realitzat.

(Recomanació 4) Quant a les declaracions de “dol oficial” cal dir que, en el TN Vespre corresponent al dia 14/11/01, tant els conductors del teletinformatiu com l'enviada especial al lloc dels fets informen que el ple de l'Ajuntament de La Palma del Condado ha declarat tres dies de dol oficial per les víctimes de l'accident. En el TN Vespre del dia 15/11/01, l'enviada especial recorda que s'ha acomplert el primer dels tres dies de “dol oficial” decretats per l'Ajuntament d'aquest municipi.

Recomanacions adreçades a les empreses audiovisuals

(Recomanació 4) Les connexions realitzades per TV3 i el seu contingut són les que es relacionen a continuació.

TN Migdia 14/11/01:

- Connexió telefònica amb José Antonio Cruzán, portaveu dels bombers de Huelva, on es parla de la forma en què s'ha produït l'accident, de la gravetat i ubicació dels ferits i del desplegament a la zona
- Connexió telefònica amb María Villarán, cap de premsa de la Subdelegació del Govern a Huelva, amb un contingut molt similar al de la connexió anterior
- Connexió telefònica amb Eva Giménez (guia turística) que no aporta cap informació addicional
- Connexió telefònica amb Jordi Fargas, redactor d'esports de TV3, qui fa una descripció de l'escenari de l'accident
- Connexió amb la Delegació TV3 a Tarragona on es parla de la confusió entorn a la procedència de les víctimes i el trasbals que això provoca
- Connexió telefònica amb Agustí Mayol, regidor de Medi Ambient de l'Ajuntament de Tarragona

- Connexió telefònica amb Juan Ceada, delegat del Govern de la Junta d'Andalusia on es parla de la ubicació dels morts i dels ferits i de l'estat de la carretera
- Connexió amb Juan Carlos Castro, gerent del Servei Andalus de Salut, on es parla de les víctimes i dels ferits. L'entrevistat refusa donar detalls de l'accident perquè la seva prioritat és atendre els ferits

TN Vespre (14/11/01):

- Connexió telefònica amb Pablo Perales, una de les persones que no va anar a l'excursió a causa de la delicada salut de la seva dona.
- Connexions diverses amb els diferents enviats especials de TV3 a Huelva

TN Migdia i TN Vespre (15/11/01):

- Connexions diverses amb els diferents enviats especials de TV3 a Huelva

Els actors polítics amb temps de notícia són, a més dels actors esmentats anteriorment:

- Jordi Pujol (TN Vespre 14/11/01, TN Migdia i TN Vespre 15/11/01)
- Joan Clos (TN Migdia i TN Vespre 15/11/01)
- Juan Carlos Aparicio, ministre de Treball (TN Vespre 14/11/01)
- Xavier Pomès, conseller d'Interior de la Generalitat de Catalunya (TN Vespre 14/11/01).

(Recomanació 5) El TN Migdia del dia 14/11/01 entrevista José Antonio Cruzán, portaveu dels bombers de Huelva. El TN Vespre del dia 15/11/01 inclou la intervenció d'una persona experta, en aquest cas de Charo Miranda, de la Creu Roja de Huelva, que parla sobre l'estat emocional dels familiars de les víctimes.

Recomanacions adreçades als professionals de la informació audiovisual

(Recomanació 4) En algunes ocasions TV3 utilitza recursos que tendeixen a espectacularitzar el relat dels fets:

- TN Migdia 14/11/01: Ús de lèxic dramatitzant (vegeu recomanació 15).
- TN Vespre 14/11/01: Utilització del *zoom* (vegeu recomanació 5). Ús de lèxic dramatitzant (vegeu recomanació 15).
- TN Migdia 15/11/01: Utilització del *zoom* (vegeu recomanació 5).
- TN Vespre 15/11/01: Utilització del *zoom* (vegeu recomanació 5). Ús de lèxic dramatitzant (vegeu recomanació 15).

(Recomanació 5) TV3 no segueix aquesta recomanació en el TN Vespre del dia 14/11/01, quan emet un pla que incorpora un *zoom* cap a les cames d'una de les víctimes atrapades a l'interior de l'autocar. També s'han detectat petits moviments de *zoom* cap a un dels familiars de les víctimes en els TN Migdia i Vespre del dia 15/11/01.

(Recomanació 8) TV3 no avisa en cap cas de la duresa d'alguna de les imatges que emet i, per tant, no respecta aquesta recomanació. Aquest avís seria recomanable en tots els informatius excepte el TN Migdia del 14/11/01.

(Recomanació 12 i 14) En els TN Migdia i Vespre dels dia 15/11/01 TV3 especula amb la possibilitat que l'accident hagi estat causat per un excés de velocitat per part del conductor. En el TN Vespre del dia 14/11/01 es diu que les declaracions del xofer seran claus per tal de poder esbrinar les causes de l'accident i es posa especial èmfasi en que ha donat negatiu en les proves d'alcoholèmia.

(Recomanació 13) En el TN Vespre del dia 14/11/01 TV3 emet un primer llistat oficial de víctimes. Els noms de les víctimes apareixen sobreimpressionats a la pantalla i, a més, la conductora els va llegint un per un, afegint la població de procedència de cadascuna de les víctimes. No es cita la font de la informació per bé que la conductora remarca el seu caràcter oficial.

(Recomanació 15) En casos concrets, el lèxic emprat pels professionals de TV3 dramatitza el relat dels fets. Concretament, en el decurs del TN Migdia del dia 14/11/01, s'emet una connexió telefònica amb un redactor d'esports desplaçat a Huelva per altres motius. Aquest redactor es dirigeix al lloc dels fets en el mateix moment de la connexió i descriu la seva visió de l'escenari de la següent manera:

“...l'espectacle, que us hauran ja qualificat amb 150 adjectius, aquí, doncs, no se m'acut cap, però és lo que us hauran dit ja: dantesc...”

“...des d'aquí veiem, doncs, un, dos, tres, quatre cossos embolicats...”

D'altra banda, el conductor del TN Vespre fa servir el dia 14/11/01 una metàfora en referència al patiment de les diverses poblacions catalanes d'on procedien les víctimes:

“hi ha molts morts a repartir en aquesta tràgica loteria d'avui”.

El mateix conductor es refereix als funerals en el TN Vespre del dia 15/11/01 en els següents termes:

“una rutina tan trista com habitual”.

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

(Recomanació 4) En tots els teletinformatius analitzats, excepte el TN Migdia del 14/11/01, TV3 emet imatges dels cossos estesos a terra coberts amb llençols, dels fèretres essent transportats en cotxes fúnebres, dels fèretres en el decurs dels funerals, etc.

3.3. EL TRACTAMENT INFORMATIU AL CANAL 33

Les dades es refereixen als dos teletinformatius emesos els vespres del dia 14 i 15 de novembre, atès que el segon canal de TVC no té teletinformatiu de migdia. Canal 33 ofereix sis unitats informatives que en conjunt sumen 6 minuts i 5 segons.

Quadre 4. Canal 33. Temps de notícia

Data	Programa	Rang	Inici notícia	Fi notícia	Temps de notícia (min:s)
14/11/01	Informatiu 33	Titular	22:01:15	22:01:27	0:12
		Notícia	22:01:55	22:05:59	4:04
		Resum	22:32:04	22:32:13	0:09
15/11/01	Informatiu 33	Titular	22:01:05	22:01:14	0:09
		Notícia	22:06:52	22:08:14	1:22
		Resum	22:34:31	22:34:40	0:09
	Total				6:05

Recomanacions adreçades a les empreses audiovisuals

(Recomanació 4) L'informatiu 33 del dia 15 de novembre ofereix breus imatges de Jordi Pujol, tot i que sense anomenar-lo, donant el condol a les víctimes.

Recomanacions adreçades als professionals de la informació

(Recomanació 4) Ús del zoom en el teletinformatiu del dia 15 de novembre (vegeu Recomanació 5).

(Recomanació 5) A l'Informatiu 33 del dia 15 de novembre s'utilitza el zoom sobre els familiars de les víctimes al pavelló poliesportiu.

(Recomanació 14) Al teletinformatiu del dia 15, la locució afirma que, segons l'acusació oficial:

"el conductor sembla que va intentar amagar el tacògraf que indica que se superava la velocitat permesa".

Recomanacions adreçades a la consideració general

(Recomanació 4) En els dos teletinformatius analitzats apareixen imatges de fèretres al lloc de l'accident (dia 14), al tanatori (dia 14), i al pavelló poliesportiu (dia 15).

3.4. EL TRACTAMENT INFORMATIU A TVE 1

El temps total dedicat per TVE 1 a l'accident de Villarrasa és de 50 minuts i 19 segons, que es distribueixen de la manera següent:

Quadre 5. TVE 1. Temps de notícia

Data	Programa	Rang notícia	Inici	Final	Temps notícia (min:s)	Total temps notícia
14/11/01	L'informatiu migdia	(/)	(/)	(/)	(/)	(/)
	Telediario-1	Titular	14:58:30	15:01:42	3:12	14:10
		Notícia	15:16:06	15:18:10	2:04	
		Notícia	15:28:28	15:34:00	5:32	
		Notícia	15:46:31	15:49:53	3:22	
	Telediario-2	Titular	20:58:30	21:00:11	1:41	13:27
		Notícia	21:02:47	21:14:33	11:46	
15/11/01	L'informatiu migdia	Titular	13:57:53	13:58:35	0:42	8:08
		Notícia	14:06:39	14:14:05	7:26	
	Telediario-1	Titular	14:57:48	14:58:30	0:42	7:25
		Notícia	15:01:02	15:07:45	6:43	
	Telediario-2	Titular	21:01:08	21:01:28	0:19	7:09
		Notícia	21:06:58	21:13:48	6:50	
Total						50:19

Recomanacions adreçades a les autoritats

(Recomanació 3) Al Telediario-1 del 14/11/01:

- Elías García (alcalde de Villarrasa), qui informa del nombre de víctimes fins al moment i els seus desitjos de que els ferits es recuperin favorablement

Al Telediario-2 del 14/11/01 s'inclouen els *inserts* dels actors polítics següents:

- Agustí Mayol (conseller de l'Ajuntament de Tarragona): explica la procedència de les víctimes
- Carmelo Sanmarta (subdelegat del Govern a Huelva): afirma que l'autobús té els papers en regla
- Juan Carlos Aparicio (ministre de Treball): diu que en aquests moments s'ha d'alleugerir el patiment dels familiars. És una roda de premsa
- Ibis Puig (alcaldessa de Canet de Mar): diu el nombre d'habitants de Canet d'entre les víctimes. És una roda de premsa

- Maite Arqué (alcaldessa de Badalona): diu el nombre d'habitants de Badalona que figuren entre les víctimes.

L'informatiu migdia del 15/11/01 emet les declaracions dels següents actors polítics:

- Jordi Pujol (president de la Generalitat de Catalunya): dona el condol als familiars de les víctimes mortals
- Irene Rigau (consellera de Benestar Social de la Generalitat): explica que les famílies estan afectades
- Isaias Pérez Saldaña (conseller d'Assumptes Socials de la Junta d'Andalusia): explica que, segons una de les víctimes il·leses, la conducció de l'autobús era normal abans de l'accident
- Albert Miralda (tinent d'alcalde de Cercs): explica que els habitants de Cercs estan consternats per l'accident

Al Telediario-1 del 15/11/01 s'emeten les declaracions dels següents personatges polítics:

- Irene Rigau (consellera de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya): parla de com estan les famílies de les víctimes i la duresa del procés de reconeixement
- José Torres Hurtado (delegat del Govern a Andalusia): explica com el conductor va confessar que tenia el tacògraf

Al Telediario-2 del 15/11/01 s'emeten diverses declaracions d'actors polítics:

- José Torres Hurtado (delegat del Govern a Andalusia): explica com el conductor va confessar que tenia el tacògraf
- Irene Rigau (consellera de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya): diu que el procés de reconeixement de les víctimes és dur per als familiars
- Manuel Chaves (president de la Junta d'Andalusia): s'adhereix al dolor dels catalans
- Miguel Ángel Lecha (alcalde de Torredembarra): diu el nombre de morts de la població

(Recomanació 4). Tant l'informatiu migdia com el Telediario-2 del 15/11/01, parlen del dol oficial. A l'informatiu català la presentadora diu:

“La Generalitat ha decretat per avui jornada de dol a tot Catalunya”.

El presentador del Telediario-2 , per la seva part, afirma:

“En Cataluña, que hoy es día de luto oficial (...)”.

Recomanacions adreçades a les empreses audiovisuals

(Recomanació 4) Quant a les connexions i continguts d'aquestes durant els teletinformatius, s'ha d'esmentar que al Telediario-1 del 14/11/01 es connecta quatre cops amb l'enviada especial la qual va oferint les dades a mesura que es van sabent:

- En la primera connexió, es donen les primeres informacions sobre l'accident (nombre de víctimes, trajecte, feines de rescat)
- En la segona connexió, a més de reiterar les primeres informacions, s'informa dels hospitals de destí de les víctimes i hipotetitza sobre les causes
- A la tercera connexió l'enviada especial parla de la feina dels policies, bombers, ambulàncies i cotxes fúnebres, dóna el nom de l'hotel on s'estaven els jubilats i diu que no tots van anar a l'excursió; per acabar torna a donar un nombre provisional de víctimes
- A la quarta connexió s'esmenta que el subdelegat del Govern a la Junta d'Andalusia ha confirmat que ja són 16 els morts, parla de la gent que encara es troba sota l'autobús, diu el nombre de ferits que hi ha i el grau de les seves ferides, informa del nombre de telèfon 112 per als familiars i finalment parla de la situació al lloc dels fets

Al Telediario-2 del 14/11/01 es connecta tres vegades amb Huelva:

- A la primera l'enviada especial diu que ja són 19 les víctimes mortals, explica on són portats els cadàvers, comenta la feina dels psicòlegs i la presència dels familiars que estan a punt d'arribar; diu que no se sap la data del funeral i que no hi ha llista de morts donada
- La segona connexió parla dels jubilats que s'havien quedat a l'hotel
- La tercera connexió es situa a Canet de Mar on l'enviada especial diu que l'autobús tenia tots els permisos, parla de la procedència de les víctimes i els passatgers del bus, del preu i la durada que havia de tenir el viatge i recorda el número de telèfon d'informació per als familiars de les víctimes

A l'informatiu migdia del 15/11/01 es connecta dos cops amb el mateix enviat especial:

- En la primera connexió explica com ha anat el funeral, qui hi ha assistit i el rol de la infanta Elena
- En la segona connexió informa que acaba de morir una altra persona i que ara només queden tots els tràmits de trasllat de les víctimes.

Al Telediario-1 del 15/11/01 es fan tres connexions amb els enviats especials a la zona:

- En la primera connexió es parla de com ha anat el funeral i on es portaran els fèretres
- A la segona connexió es parla de la mort de la 20ª víctima i de la situació de la resta de ferits
- En la tercera connexió, molt semblant a l'anterior, es torna a parlar dels ferits: quins rebran l'alta mèdica i com estan la resta d'hospitalitzats.

Al Telediario-2 del 15/11/01 hi ha dues connexions amb les enviades especials:

- Una d’elles es troba davant d’un hospital i parla del nombre de ferits, de l’hospital on estan ingressats i de la situació de cada un d’ells
- L’altra connexió es centra a narrar el cas particular d’una parella que estaven revivint una segona lluna de mel i que han mort en l’accident.

Pel que fa als actors polítics amb temps de notícia, a més dels esmentats abans amb temps de paraula, es registren els següents:

Al Telediario-2 del 14/11/01:

- Juan Carlos Aparicio (d’ell es diu que està al lloc dels fets en nom del rei, del president del Govern i del president de la Junta d’Andalusia)
- Xavier Pomés (conseller d’Interior de la Generalitat)

A L’informatiu migdia del 15/11/01 s’anomena, tant al titular com a la notícia, les personalitats polítiques que han assistit als funerals:

- la infanta Elena
- Jordi Pujol
- Manuel Chaves (president de la Junta d’Andalusia)
- Joan Clos (alcalde de Barcelona)
- Celestino Corbacho (alcalde de l’Hospitalet)
- Xavier Pomés (conseller d’Interior de la Generalitat)
- Irene Rigau (consellera de Benestar Social de la Generalitat).

Al Telediario-1 del 15/11/01 s’anomena:

- la infanta Elena
- Jordi Pujol
- Manuel Chaves.

Al Telediario-2 del 15/11/01 també tenen temps de notícia:

- la infanta Elena
- Jordi Pujol
- Manuel Chaves

(Recomanació 5). Pel que fa a les informacions que fan públiques dades personals dels afectats, cal dir que el Telediario-2 del 14/11/01 emet un *insert*, tant en el titular com en la notícia, de Joan Murgó, un dels passatgers de l'autobús que ha sortit il·lès de l'accident però a qui la dona i una amiga se li han mort; d'ell se'n diu nom i cognom.

Quant a les intervencions de persones expertes, al Telediario-1 del 14/11/01 s'inclou una petita entrevista telefònica amb Manuel Canelo, coordinador dels bombers de Huelva.

Al Telediario-1 del 15/11/01 s'inclouen les declaracions de José Carlos Castro (gerent del Servicio Andaluz de Salud) que informa del quadre clínic de les víctimes encara hospitalitzades. Al Telediario- 2 també s'inclouen aquestes declaracions.

Recomanacions adreçades als professionals de la informació audiovisual

(Recomanació 1). Al Telediario-2 del 14/11/01 s'insereixen, tant en el titular com en la notícia, les declaracions d'una de les víctimes de l'accident (Joan Murgó) el qual n'ha sortit il·lès però ha vist morir la seva dona i una amiga.

(Recomanació 4) Com a recursos espectacularitzadors, el Telediario-2 del 14/11/01 mostra plans curts de persones (vegeu Recomendació 6) i d'una medalla a terra a la zona de l'accident.

L'informatiu migdia del 15/11/01 mostra plans curts de familiars de les víctimes (vegeu recomendació 6).

El Telediario-1 del 15/11/01 també utilitza com a mesura espectacularitzadora plans curts de persones (vegeu Recomendació 6), de sang a la grava del lloc de l'accident, de restes de l'autobús i d'un programa d'activitats tacat de sang. En aquesta mateixa línia, s'explica la història personal d'una parella que viatjava junta, resultant tots dos ferits en l'accident, i es reconstrueixen els 150 últims metres que va recórrer l'autobús amb imatges del periodista i la càmera dins d'un automòbil (vegeu Recomendació 15).

El Telediario-2 del 15/11/01 utilitza força recursos i efectes espectacularitzadors; en aquest sentit trobem un *zoom in* (vegeu Recomanació 5), plans curts de familiars plorant (vegeu recomanació 6), d'objectes de les víctimes (un tiquet de restaurant, una casset, un calendari i una sabata) i alguna frase espectacularitzadora (vegeu Recomanació 15).

(Recomanació 5) Com ja s'ha dit, el Telediario-2 del 15/11/01 mostra, mitjançant un *zoom in*, la imatge d'una persona atrapada sota un autobús. El pla és en un principi general seguit d'un *zoom in* que es centra en les cames d'una de les víctimes atrapades sota l'autobús.

(Recomanació 6) Al Telediario-2 del 14/11/01 es mostren plans curts d'un cadàver essent transportat, d'unes cames atrapades sota l'autobús, d'un mort tapat i d'uns fèretres.

L'informatiu migdia del 15/11/01 mostra plans curts de familiars de les víctimes abraçant-se.

Al Telediario-1 del 15/11/01 es mostra , en plans curts, familiars de les víctimes plorant al funeral i primers plans d'unes cames atrapades sota l'autobús.

Al Telediario-2 del 15/11/01 es mostren plans curts d'una persona ferida entrant a l'hospital amb llitera i plans curts de familiars de les víctimes plorant al funeral.

(Recomanació 8) De les primeres imatges que s'ofereixen de l'accident al Telediario-1 del 14/11/01, la presentadora informa que s'emeten sense editar. Textualment, diu:

“Les pedimos disculpas de antemano por si esas imágenes pudieran ser muy duras porque no se han montado, acaban de llegar y se las ofrecemos tal cual, en directo.”

No s'hi veuen primers plans sinó cossos morts tapats, en un pla general.

(Recomanació 12). Al Telediario-1 del 14/11/01 s'especula diversos cops sobre les causes de l'accident. Així, en tres de les quatre notícies que hi ha de l'accident, es parla

de la velocitat com a possible causa tot i que sempre es fa notar que no està confirmat. En aquest sentit s'afirma:

“Aún no se saben bien las causas del siniestro pero podría ser por exceso de velocidad ya que el autobús se ha salido en una curva”.

Presentadora: *“Se cree que ha podido ser el exceso de velocidad el que ha hecho que se saliese de la calzada?”.*

Enviada especial: *“Sí, aquí se ha comentado pero todavía nadie nos ha confirmado nada (...) pero parece ser que sería un exceso de velocidad porque tampoco se entiende lo demás”.*

“La carretera está en buenas condiciones, el día está bien, no hay ningún problema meteorológicamente; no saben lo que ha podido ocurrir. Al principio se ha hablado de un exceso de velocidad, tampoco nos han podido confirmar esto”.

(Recomanació 15) El Telediario-1 del 15/11/01 fa ús d'un llenguatge dramàtic que espectacularitza l'accident. En aquest sentit, s'explica la història personal d'una parella que viatjava junta i que va resultar ferida en l'accident:

“Historias de dolor, situaciones dramáticas y que viven, a veces, varios miembros de una misma familia; entre ellos, un matrimonio. Viajaban juntos aunque la colisión les separó. Él fue trasladado a Huelva por sus lesiones leves; ella a Sevilla. Ahora, ya en el mismo centro, esperan, como los demás heridos, una puerta a la esperanza.”

Al Telediario-2 del 15/11/01 trobem frases espectacularitzadores com ara:

“Detrás de cada Dios, como siempre, una tragedia personal, como la de Mercedes: ella se quedó en el hotel estaba cansada, pero su mejor amiga sí fue a la excursión. Es una de las fallecidas”.

“Y como muchas veces en las tragedias, el destino ha estado presente; esta vez para marcar una pareja que en este viaje revivían una segunda luna de miel. En el accidente, debajo del autobús, él perdió la vida; 12 horas después ella ha fallecido en este hospital”.

(Recomanació 16) Com ja s’ha esmentat anteriorment, les primeres imatges que s’ofereixen de la tragèdia al Telediario-1 del 14/11/01 no estan editades i la presentadora ho manifesta explícitament.

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

(Recomanació 4). Tant el Telediario-2 del 14/11/01, com el Telediario-1 i el Telediario-2 del 15/11/01, mostren imatges de fèretres, de morts tapats amb llençols i de ferits essent transportats a l’hospital. Les dues últimes edicions inclouen també imatges del funeral. L’informatiu migdia del 15/11/01 mostra imatges del funeral i dels fèretres.

3.5. EL TRACTAMENT INFORMATIU A TVE 2

El temps total de notícia dedicat en els teletinformatius de TVE2 (L'informatiu vespre i La 2 Noticias), els dies 14 i 15 de novembre, a l'accident de l'autobús de Huelva és de 22 minuts i 52 segons.

Quadre 6. TVE2. Temps de notícia

Data	Programa	Rang	Inici - Final	Temps de notícia (min:s)
14-11-01	L'informatiu vespre	Notícia	20:20:55 -20:21:13	0:18
		Notícia	20:00:20 - 20:21:00	11:40
	La 2 Noticias	Titular	22:00:39 - 22:01:47	1:18
		Noticia	22:03:40 - 22:05:56	2:16
15-11-01	L'informatiu vespre	Titular	20:01:00 – 20:01:35	0:35
		Notícia	20:10:28 – 20:15:04	4:36
	La 2 Noticias	Titular	22:02:36 – 22:02:50	0:14
		Notícia	22:03:30 – 22:05:25	1:55
	Total			22:52

Recomanacions adreçades a les autoritats

(Recomanació 3) Pel que fa a les recomanacions adreçades a les autoritats, s'han registrat 8 inserts:

L'informatiu vespre (dia 14):

- Ibis Puig (alcaldessa de Canet de Mar), en una roda de premsa (convocatòria explícita de càmeres), informa i dona suport a les víctimes de la localitat
- Miguel Ángel Lecha (alcalde de Torredembarra), informa i ofereix el seu suport a les víctimes de la localitat
- Maite Arqué (alcaldessa de Badalona), informa i ofereix el seu suport a les víctimes de la localitat
- Artur Mas (conseller en cap de la Generalitat) expressa el seu condol.

L'informatiu vespre (dia 15):

- Manuel Chaves (president de la Junta de Andalucía), expressa el seu condol
- Jordi Pujol (president de la Generalitat) dona el seu condol i agraeix els esforços de la Junta d'Andalusia

- José Torres Hurtado (Delegat del Govern a Andalusia), sobre la responsabilitat del conductor en l'accident

La 2 Noticias (dia 15):

- José Torres Hurtado (Delegat del Govern a Andalusia), sobre la responsabilitat del conductor en l'accident

(Recomanació 4) L'única referència a una declaració de dol oficial es produeix a l'informatiu vespre del dia 14, on la presentadora diu que *“s'han declarat 3 dies de dol oficial a la Palma del Condado”*.

Recomanacions adreçades a les empreses audiovisuals

(Recomanació 4) Les connexions en directe han estat emprades únicament a l'informatiu vespre: el dia 14 en fan dues, la primera amb Canet de Mar (lloc originari de l'agència organitzadora del viatge) i la segona amb Palma del Condado (lloc d'instal·lació de la capella ardent). El dia 15 només es produeix una connexió en directe amb l'hospital Virgen del Rocío (lloc on han estat ingressats els ferits). En totes les connexions apareix sobreimprès *“En directe”*.

Pel que fa l'enumeració dels actors polítics, aquests apareixen en els teleinformatius següents:

L'informatiu vespre (dia 14):

- Xavier Pomés (conseller d'Interior)
- Sotsdelegat del Govern a Huelva
- Ivis Puig (alcaldessa de Canet de Mar)
- Joan Miquel Nadal (alcalde de Tarragona)
- Agustí Mayol (regidor de medi ambient de l'Ajuntament de Tarragona)
- Manuel Chaves (president de la Junta de Andalucía)
- Jordi Pujol (president de la Generalitat)
- Artur Mas (conseller en cap de la Generalitat)

L'informatiu vespre (dia 15):

- Infanta Elena
- Xavier Pomés (conseller d'Interior)
- Jordi Pujol (president de la Generalitat)
- Joan Clos (alcalde de Barcelona)
- Celestino Corbacho (alcalde de l'Hospitalet)
- Manuel Chaves (president de la Junta de Andalucía)
- Irene Rigau (consellera de Benestar Social)
- Director General de Trànsit.

Recomanacions adreçades als professionals de la informació audiovisual

(Recomanació 1) La 2 Noticias ofereix dues declaracions de persones directament implicades en l'accident (una el dia 14 i una altra el dia 15), tot subtitulant el seu nom i cognom i la seva implicació en l'accident.

(Recomanació 4) La2 Noticias ha tendit a l'espectacularització de l'accident en els teletinformatius següents:

L'informatiu vespre (dia 14):

S'aprecien plans curts que se centren principalment en les imatges d'instantes després de l'accident (vegeu Recomanació 6) i dramatització mitjançant el lèxic (vegeu Recomanació 15).

L'informatiu vespre (dia 15):

Ús del zoom (vegeu Recomanació 5), plans curts que se centren principalment en les imatges d'instantes després de l'accident (vegeu Recomanació 6) i dramatització mitjançant el lèxic (vegeu Recomanació 15).

La 2 Noticias (dia 14):

Es registren plans curts centrats principalment en les imatges d'instantes després de l'accident (vegeu Recomanació 6). Dramatització mitjançant el lèxic (vegeu Recomanació 15).

La 2 Noticias (dia 15):

Ús del *zoom* (vegeu Recomanació 5) i plans curts que se centren principalment en les imatges d'instants després de l'accident (vegeu Recomanació 6).

(Recomanació 5) En els dos teleinformatius del dia 15 es fa ús del *zoom* sobre la imatge d'un familiar de les víctimes a la capella ardent instal·lada al poliesportiu de Palma del Condado.

(Recomanació 6) En els quatre teleinformatius analitzats els dies 14 i 15 els plans curts se centren principalment en les imatges d'instants després de l'accident: ferits sagnant i intubats, membres d'assistències mèdiques evacuant ferits, cadàvers tapats amb plàstics i cotxes fúnebres amb taüts.

(Recomanació 8) En cap dels teleinformatius s'ha avisat de la duresa de les imatges.

(Recomanació 12) Els teleinformatius han especulat sobre les causes de l'accident en els casos que segueixen:

A L'informatiu vespre del dia 15, la conductora afirma:

“tot apunta a que la causa podria ser una excés de velocitat”.

"El jutge ha deixat en llibertat al conductor de l'autocar sota fiança de 2 milions de pessetes. L'acusen d'homicidi per imprudència i li han retirat el carnet com a mesura cautelar i sembla que podria haver amagat el tacògraf”.

A La 2 Noticias del dia 14, el presentador diu:

"Lo único que parece claro es que (l'accident) no ha tenido nada que ver con el tiempo”.

(Recomanació 14) Les atribucions de culpabilitat se centren en els teleinformatius del dia 15:

L'informatiu vespre (dia 15):

Insert del delegat Govern a Andalusia:

"Pues algo habrá cuando este hombre decide en un momento determinado ocultar esa prueba (el tacógrafo per part del conductor de l'autobús), que además es muy necesaria para determinar las causas".

Veu en off:

"El director general de Tránsito ha dit que la causa de l'accident podria ser l'excés de velocitat, juntament amb una distracció del conductor".

Sobre les imatges del conductor de l'autobús sinistrat sortint d'un cotxe de la Guàrdia Civil, la veu en off de la presentadora diu:

"el jutge ha deixat en llibertat sota fiança el conductor de l'autobús, tot apunta que la causa podria ser l'excés de velocitat".

La 2 Noticias (dia 15):

Veu en off:

"Una de las pruebas clave para saber si el conductor iba más rápido de lo permitido es el tacógrafo ... según la Guardia civil el autobús iba a 15 km más de lo permitido y por eso el conductor intentó ocultar las pruebas"

Es tornen a emetre les declaracions del delegat del Govern a Andalusia abans transcrites.

(Recomanació 15) Es detecten diverses dramatitzacions en relació al lèxic en tots els teletinformatius analitzats:

L'informatiu vespre (dia 14):

La presentadora fa aquesta introducció de la notícia:

"Tot el país viu trasbalsat, quan una excursió de plaer ha acabat en tragèdia"

L'enviat al lloc dels fets afirma:

" La Palma del Condado s'ha vist commocionada per aquest fet (...) un equip de psicòlegs ja està preparat per rebre als familiars, per rebre aquest primer impacte després d'una tragèdia d'aquestes característiques. Com us podeu imaginar aquí la nit serà llarga i una nit freda a més a més".

La 2 Noticias (dia 14):

S'identifiquen dues dramatitzacions del lèxic en la subretolació dels *inserts* de familiars o afectats de l'accident, amb el nom "*Su mujer ha muerto*" en un cas, i en l'altre "*Su marido iba en el autocar*".

L'informatiu vespre (dia 15):

Veu en *off*:

"La missa l'ha oficiada el bisbe de Huelva que ha dit que la mort ha arribat a les víctimes quan gaudien veient com creixien els seus néts".

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

(Recomanació 4) En tots els teleinformatius analitzats de TVE 2 s'han utilitzat, de manera generalitzada, imatges de ferits, cadàvers tapats amb plàstics i taüts.

3.6. EL TRACTAMENT INFORMATIU A TELECINCO

Telecinco ha informat sobre l'accident en 5 dels 6 teleinformatius (d'àmbit estatal i d'àmbit català) que s'han analitzat. L'informatiu Telecinco Catalunya del dia 15 de novembre no ha tractat aquesta informació, que havia estat abordada a bastament en l'edició estatal.

En total, el temps de notícia de Telecinco ha estat de 45 minuts i 39 segons.

Quadre 7. Telecinco. Temps de notícia

Data	Programa	Rang	Inici notícia	Fi notícia	Temps de notícia (min:s)
14/11/01	Informativos Telecinco 1	Notícia	14:39:56	14:40:36	0:40
		Notícia	14:49:44	15:50:22	0:38
		Notícia	14:58:39	14:59:11	0:32
		Notícia	15:10:25	15:12:11	1:46
		Notícia	15:20:11	15:28:22	8:11
		Notícia	15:30:11	15:32:47	2:36
14/11/01	Notícies Catalunya	Titular	15:12:36	15:13:07	0:31
14/11/01	Informativos Telecinco 2	Titular	20:28:32	20:29:08	0:36
		Notícia	20:29:58	20:43:15	13:17
15/11/01	Informativos Telecinco 1	Titular	14:28:03	14:28:26	0:23
		Notícia	14:29:06	14:38:25	9:19
15/11/01	Informativos Telecinco 2	Titular	20:27:23	20:27:38	0:15
		Notícia	20:30:57	20:37:52	6:55
	Total				45:39

Recomanacions adreçades a les autoritats

(Recomanació 3) Telecinco ha emès 7 *inserts* d'actors polítics:

- 4 del delegat del Govern a Andalusia (Informativos Telecinco del migdia i del vespre del dia 15 de novembre) sobre la suposada ocultació del disc del tacògraf a càrrec del conductor de l'autocar.
- 2 d'Agustí Mayol, regidor de Medi Ambient de l'Ajuntament de Tarragona (Informativos Telecinco del vespre del dia 14) sobre les tasques de rescat.
- 1 entrevista amb Francisco Huelva, director del Centre d'Emergències (Informativos Telecinco del migdia del dia 14), qui aporta les primeres impressions després de l'accident.

Recomanacions adreçades a les empreses audiovisuals

(Recomanació 4) Telecinco ha establert 6 connexions:

- 3 connexions telefòniques amb el lloc de l'accident, en el decurs de l'informatiu del migdia del dia 14, per tal de donar informació d'urgència.
- 2 connexions amb l'exterior del poliesportiu utilitzat com a tanatori (Informativos Telecinco del vespre del dia 14 de novembre i del migdia del dia 15) relatant l'ambient de consternació que s'hi viu i l'arribada de familiars i taüts.
- 1 connexió amb la sala de premsa de la delegació del Govern de la Generalitat a Tarragona, amb informacions sobre les llistes de víctimes.

Els actors polítics que han obtingut temps de notícia han estat:

- Informatius del dia 14 de novembre: delegat del Govern a Andalusia, Agustí Mayol, regidor de Medi Ambient de l'Ajuntament de Tarragona, i Francisco Huelva, director del Centre d'Emergències.
- Informatiu del migdia del dia 15 de novembre: la infanta Elena de Borbó, Jordi Pujol, Manuel Chaves i Joan Clos.

(Recomanació 5) S'han emès intervencions de persones expertes en el teleinformatiu de migdia del dia 14 de novembre (entrevista a Carlos Rodríguez, de Protecció Civil) i en el teleinformatiu del vespre del mateix dia (*inserts* d'un guàrdia civil, un bomber i un membre de protecció civil no identificats i de Juan Llus, del Centro de Salud de la Palma).

Recomanacions adreçades als professionals de la informació

(Recomanació 4) No es segueix aquesta recomanació en els casos següents:

- Informativos Telecinco, migdia, del dia 14 de novembre: lèxic dramatitzador i espectacularitzador (vegeu Recomanació 15).

- Informativos Telecinco, vespre, del dia 14 de novembre: *zooms* (vegeu Recomanació 5), primers plans (vegeu Recomanació 6) i lèxic dramatitzador i espectacularitzador (vegeu Recomanació 15).
- Informativos Telecinco, migdia, del dia 15 de novembre: *zooms* (vegeu Recomanació 5), primers plans (vegeu Recomanació 6); a més, s'utilitzen recursos com ara un pla de detall d'un coixí tacat amb sang i un altre d'una sabata.
- Informativos Telecinco, vespre, del dia 15 de novembre: *zooms* (vegeu Recomanació 5), primers plans (vegeu Recomanació 6), lèxic dramatitzador i espectacularitzador (vegeu Recomanació 15); a més, es difon l'àudio de les imatges preses per un videoafecionat en el moment dels gemecs de dolor d'una de les persones ferides.

(Recomanació 5) Aquesta recomanació no ha estat seguida en els teletinformatius del vespre del dia 14 de novembre (*zooms* sobre els familiars de les víctimes, plorant), del migdia del dia 15 (ús del *zoom* per captar les imatges de dolor dels familiars de les víctimes, especialment en el recinte del pavelló poliesportiu) i del vespre del mateix dia 15 (*zooms* sobre els familiars plorant en diferents ocasions; *zoom* en les imatges del videoafecionat sobre una dona ferida).

(Recomanació 6) En un sentit similar, Telecinco ha emprat primers plans o plans curts d'escenes luctuoses:

- Teleinformatiu del vespre del dia 14 de novembre: cames dels cadàvers sobresortint per sota de l'autocar accidentat; un cos atrapat entre els seients a l'interior del vehicle; un cadàver que està éssent cobert amb un llençol
- Al teleinformatiu del migdia del dia 15 s'observen primers plans de dolor dels familiars de les víctimes que arriben a Andalusia (al pavelló poliesportiu, a l'aeroport)
- Teleinformatiu del vespre del dia 15 de novembre: primers plans de l'accident, cadàvers coberts amb plàstics i evacuació de ferits entubats.

(Recomanació 7) En una ocasió (teleinformatiu del vespre del dia 14 de novembre), Telecinco no ha seguit aquesta recomanació, que suggereix “no invocar tragèdies particulars” mitjançant la reutilització d’imatges d’arxiu. En aquest cas, la cadena va recordar, amb il·lustracions, els accidents més greus de l’última dècada (l’accident de l’autocar escolar a Gomayo, Sòria, l’any 2000; accident a Bailén, 1996; accident de Torreblanca, 1992, amb la imatge d’un cadàver sobre la carretera).

(Recomanació 8) Telecinco no avisa mai de la duresa de les imatges emeses en els teleinformatius del vespre del dia 14 de novembre i del migdia i vespre del dia 15.

(Recomanacions 12 i 14) Telecinco va opinar, el mateix dia 14 de novembre en el seu informatiu de migdia, que

“Todo apunta a un fallo humano porque no hay otra explicación”.

Al vespre es va especular sobre les possibles causes de l’accident citant la policia municipal com a font d’informació.

El teleinformatiu de migdia del dia 15 parla del conductor de l’autocar amb el subtítol “*Algo que esconder*”, mentre el delegat del Govern a Andalusia (segons identificació posterior) afirma:

“...la ocultación del tacógrafo en un principio, que aparece roto, lo entrega él, que lo tiene en el bolsillo pero que estaba roto”.

A continuació, una veu en *off* afirma:

“Se le acusa (al conductor) de haber ocultado el tacógrafo que revelaba exceso de velocidad”.

La notícia que informa sobre els fets, en el mateix teleinformatiu, afirma:

“Inmediatamente después del accidente (el conductor) buscó el disco del tacómetro, intentó romperlo y se lo guardó”.

El teleinformatiu del vespre del dia 15 reproduceix les declaracions del delegat del Govern a Andalusia abans transcrites. En la mateixa notícia la conductora de l'informatiu afirma:

“esta tarde ha quedado en libertad bajo fianza el conductor del autobús acusado de homicidio imprudente. Ha estado detenido durante unas horas porque al parecer intentó ocultar el tacógrafo del accidente, según el cual superaba en 15 km/h el límite permitido”.

(Recomanació 15) L'informatiu del migdia del dia 14 de novembre fa servir els següents termes en la descripció telefònica dels fets: “ataud”, “cadáver”, “situación dantesca”(3 cops), “¿todavía estáis viendo cadáveres?”, “(personas) entre los amasijos del autocar”.

A l'informatiu del dia 14 de novembre al vespre, s'escolta:

“Un viaje roto ahora por la tragedia”.

“(…) durante toda la tarde ha intentado confirmar si (el seu marit) se encuentra entre los supervivientes” (després d'entrevistar la dona).

“ Con el (accident) de hoy se superan los dos centenares de muertos...”.

Al teleinformatiu del migdia del dia 15 de novembre, s'emeten imatges d'un videoafeccionat amb la narració en *off* de la redacció de la cadena:

“(…) el autobús atravesado en la cuneta y a su alrededor medio centenar de sanitarios acaban de llegar y atienden a los heridos. La prioridad son ellos y hay muchos. Los voluntarios empiezen a suministrar suero y empiezan a descubrir lo desolador del accidente: hay más de una decena de muertos. El desastre es tal (...) Entre tres hombres trasladan a esta anciana a la camilla (es poden sentir gemecs dels ferits). Los equipos de salvamento intentan poner orden al caos. La cuneta se va llenando de sábanas blancas que anticipan lo peor, 16 personas han muerto en el acto, otras 3 fallecen en el traslado al hospital y la última esta misma mañana.

Més endavant, al mateix teleinformatiu:

"Más de 1000 km con la angustia y la incertidumbre en el cuerpo (dels familiars de les víctimes) porque muchos no sabían si sus familiares estaban en el polideportivo de la Palma del Condado o en el Hospital".

(Recomanació 16) Telecinco emet les imatges proporcionades per un videoafecionat en els teleinformatius del migdia i del vespre del dia 15 de novembre.

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

(Recomanació 4) Telecinco ofereix imatges de fèretres, ferits i cadàvers per il·lustrar la notícia en els teleinformatius del vespre del dia 14 i de migdia i vespre del dia 15.

3.7. EL TRACTAMENT INFORMATIU A ANTENA 3

De tots els informatius analitzats (5 en total) només a Antena 3 notícies Catalunya del dia 14/11/01 no hi apareix cap notícia, ja que comença a les 13:25 i acaba a les 13:54.

Quadre 8. Antena 3. Temps de notícia

Data	Programa	Rang	Inici	Final	Temps de notícia (min:s)
14/10/01	Antena 3 notícies Catalunya	-	-	-	-
	Antena 3 noticias 1	Titular	14:57:00	15:04:28	7:28
		Notícia	15:20:26	15:21:24	0:58
		Notícia	15:25:57	15:32:42	6:45
		Notícia	15:45:37	15:47:38	2:01
	Antena 3 noticias 2	Titular	20:58:04	20:58:36	0:32
		Notícia	20:59:49	21:10:44	10:55
15/11/01	Antena 3 notícies Catalunya	Titular	13:26:00	13:26:36	0:36
		Notícia	13:27:40	13:40:26	12:46
		Notícia	13:46:47	13:47:30	0:43
	Antena 3 noticias 1	Titular	14:57:23	14:58:10	0:47
		Notícia	15:00:14	15:07:32	7:18
	Antena 3 noticias 2	Titular	20:58:17	20:58:37	0:20
		Notícia	21:00:53	21:06:20	5:27
	Total				56:36

Així, el temps total dedicat per Antena 3 a l'accident de Huelva és de 56 minuts i 36 segons.

Recomanacions adreçades a les autoritats

(Recomanació 3) Les intervencions dels actors polítics són:

Antena 3 noticias 2 del 14/11/01:

- Cèsar Puig (delegat de la Generalitat a Tarragona) fa unes declaracions sobre la sortida de dos autocars, des de Barcelona i Tarragona, que portaran els familiars de les víctimes als funerals de Huelva.

Antena 3 notícies Catalunya del 15/11/01:

- Joan Clos expressa la seva voluntat d'acompanyar els familiars dels desapareguts, així com els ferits.
- Irene Rigau (consellera de Benestar Social), que explica l'estat anímic de l'únic jubilat que havia sortit il·lès.

A les dues edicions de l'informatiu Antena 3 noticias del 15/11/01:

- José Torres Hurtado (delegat del Govern central), que explica els motius de la detenció del conductor de l'autocar.

(Recomanació 4) A l'informatiu Antena 3 noticias 1 del 15/11/01 el locutor informa de la declaració de dol oficial per part de les autoritats:

“Hoy es el primero de los tres días de luto oficial que se han declarado en Palma del Condado, donde ocurrió el accidente”.

Recomanacions adreçades a les empreses audiovisuals

(Recomanació 4) Els teleinformatius d'Antena 3 han realitzat les connexions que segueixen:

Antena 3 noticias 1 del 14/11/01, fa quatre connexions al llarg del programa:

- Connexió amb un periodista enviat a Huelva per altres motius que informa de les dades de les quals disposa en aquell moment.
- Connexió telefònica amb a un agent municipal de La Palma a qui els dos presentadors fan nombroses preguntes sobre el nombre de morts i ferits, l'estat en què ha quedat l'autocar i la possible causa de l'accident.
- Connexió telefònica amb el subdelegat del Govern a Huelva, Carmelo S. Martín, per tal de confirmar les dades respecte al nombre de morts i ferits així com altres detalls de l'accident.

- Connexió amb l'enviada especial d'Antena 3, que és al lloc del accident, la qual descriu l'estat de l'autocar sinistrat.

A l'informatiu Antena 3 noticias 2 del 14/11/01 es fan les següents connexions:

- Amb una enviada especial de la cadena al poliesportiu de La Palma del Condado on van arribant els fèretres, que explica la consternació de molts dels habitats del municipi.
- Amb una enviada especial, des de la Delegació de la Generalitat a Tarragona. La periodista parla de la forta commoció a Catalunya per la tragèdia.

A l'informatiu Antena 3 notícies Catalunya del 15/11/01 les connexions són les següents:

- Amb l'enviada especial a Tarragona, per saber l'última hora. La periodista posa de manifest la gran angoixa que viuen els familiars de les víctimes.
- Connexió en dues ocasions amb la periodista que es troba a La Palma del Condado seguint els funerals i que destaca la solidaritat dels ciutadans dels municipis amb els familiars de les víctimes i la presència de moltes personalitats.

A l'informatiu Antena 3 noticias 1 del 15/11/01 connecten en dues ocasions amb l'enviada especial a La Palma del Condado. En primer lloc informa sobre les causes de la detenció del conductor de l'autocar. A la segona connexió descriu el desenvolupament del funeral per les víctimes.

L'aparició dels actors polítics és la que segueix:

- A l'informatiu Antena 3 notícies Catalunya del 15/11/01 la presentadora destaca l'assistència als funerals de Manuel Chaves, Jordi Pujol, Joan Clos i

la infanta Elena. A més, es veuen imatges dels dos primers donant el condol als familiars de les víctimes.

- A l'informatiu Antena 3 noticias 1 del 15/11/01 el presentador destaca la presència d'un gran nombre de personalitats al funeral, entre elles Jordi Pujol, Manuel Chaves, nombrosos alcaldes de poblacions andaluses i catalanes i de la infanta Elena, que apareix donant el condol als familiars de les víctimes.
- A l'informatiu Antena 3 noticias 2 del 15/11/01 es repeteix fins a tres vegades la informació sobre la presència de la infanta Elena a la capella ardent, acompanyada d'imatges. També es destaca l'assistència de Jordi Pujol i Manuel Chaves.

Quant a la reiteració d'imatges es registren els casos següents:

A l'informatiu Antena 3 noticias 2 del 14/11/01 apareixen dues vegades les mateixes declaracions d'una dona que explica com finalment no va decidir anar a l'excursió i com va convèncer al seu marit perquè hi anés. També es repeteixen les imatges d'una dona en estat de xoc i la d'un home gran identificant una víctima.

A l'informatiu Antena 3 notícies Catalunya del 15/11/01 apareixen tres vegades imatges del funeral. D'altra banda, la infanta Elena apareix en dues ocasions donant el condol a les víctimes.

(Recomanació 5) Pel que fa a la intervenció de persones expertes, en l'informatiu Antena 3 notícies Catalunya del 15/11/01 la presentadora fa una extensa entrevista al plató a una psicòloga amb la qual parla del tipus d'ajuda que reben els familiars de les víctimes i els ferits, així com de les reaccions més habituals de les persones que pateixen aquest tipus de tragèdies.

En les dues edicions de l'informatiu Antena 3 noticias del 15/11/01 una psicòloga parla de la síndrome del supervivent.

Pel que fa a l'aparició d'informacions que facin públiques dades personals dels afectats, al mateix informatiu, un dels entrevistats, fill d'una de les possibles víctimes, fa la següent declaració:

“M’ha costat bastant, eh? de connectar, a hores d’ara no sé si la meva mare és viva o és morta...és diu Carme Terrado Martí, és de Tarragona, l’acompanyant és el Juan Muñoz González, que aquest sí que s’ha mort”.

D'altra banda, a l'informatiu Antena 3 noticias 2 del 15/11/01 es donen dades personals d'una de les víctimes:

“Su cuerpo permanece en la cámara frigorífica de este cementerio(...) es uno de los veinte fallecidos en el accidente de ayer. Su nombre es Pedro Álvarez Pérez pero oficialmente no está identificado, ya que ningún familiar ha reclamado su cuerpo”.

Recomanacions adreçades als professionals de la informació audiovisual

(Recomanació 1) A l'informatiu Antena 3 noticias del migdia i del vespre del 15/11/01 s'emeten declaracions de l'única persona que va resultar il·lesa a l'accident:

“Ramon iba con ellos en el autobús y se ha salvado, recuerda todo con amargura: volcó y luego se deslizó y claro debía encontrar gente por debajo y, bueno, una tragedia...”

(Recomanació 4) Quant a la tendència a l'espectacularització, als informatius d'Antena 3 es donen diversos exemples d'utilització de zooms (veure Recomanació 5), plans curts (Recomanació 6) i d'un lèxic espectacular (Recomanació 15). A més a més, la cadena introdueix altres recursos com el de recórrer a testimonis en directe que encara no s'han recuperat de la tragèdia que acaben de presenciar. Concretament:

A Antena 3 noticias 1 (14/11/01) la presentadora pregunta a un membre de Protecció Civil que acaba de traslladar un dels ferits a un centre mèdic:

"Ha estado usted en el lugar del accidente, ¿nos puede describir qué es lo que ha visto?"

El testimoni respon: "...uy, mire usted, eso es dantesco...hay... lo que es un accidente de autobús, mire usted, no se lo puedo expresar por teléfono...es horroroso, vamos, no le puedo decir más aquí, mire usted, me coge con el cuerpo ahora mismo que no...no me salen las palabras..."

A l'informatiu Antena 3 noticias 2 del 14/11/01 la presentadora diu:

"Especialmente conmovedor es el testimonio de una mujer que no hizo la excursión porque le dolía una pierna, ella misma convenció a su marido para que fuera."

A l'informatiu Antena 3 noticias 1 del 15/11/01 el locutor fa el següent comentari després de l'insert d'una dona que explicava com finalment no va decidir anar a l'excursió i com va convèncer al seu marit perquè hi anés:

"Cuando esta mujer nos hablaba aún no sabía que su marido estaba entre los muertos, que el día que separaron sus excursiones separaron sus destinos".

Al mateix programa es fan plans curts i zooms de manera reiterada sobre cadàvers embolicats amb llençols en el lloc dels fets i també sobre els cadàvers que es trobaven a sota de l'autocar quan aquest va ser aixecat per la grua.

A Antena 3 notícies Catalunya del 15/11/01 es personalitza la tragèdia quan s'emeten imatges des de la casa a Torredembarra d'una família afectada (el pare s'ha mort, la mare va decidir no pujar a l'autocar en l'últim moment i va sobreviure). Allà mateix s'entrevisten alguns dels familiars. La locutora afegeix:

"Les hores transcorren lentament, viuen pendents del telèfon ja que encara no han pogut parlar amb la Carme, ella no sap que el seu marit és mort. A Torredembarra tampoc no els han confirmat la notícia fins aquest matí".

En el mateix programa la locutora diu:

“Per alguns encara era més dur perquè en el moment de sortir no sabien si els seus familiars estaven vius o morts.”

A continuació s’entrevista un familiar d’una de les possibles víctimes que fa les següents declaracions:

“M’ha costat bastant, eh? de connectar, a hores d’ara no sé si la meva mare és viva o és morta...és diu Carme Terrado Martí, és de Tarragona, l’acompanyat és el Juan Muñoz González, que aquest sí que s’ha mort”.

En aquest informatiu també tornen a aparèixer primers plans dels dos cadàvers trobats a sota de l’autocar i de cossos embolicats en llençols.

A l’informatiu Antena 3 noticias 2 del 15/11/01 es fan servir recursos amb una funció espectacularitzadora. Un exemple és com ha estat tractat el fet que un dels jubilats morts encara no hagi estat reclamat per ningú:

“(...) todos vuelven, menos uno, la tragedia nos descubre otro drama: un jubilado por el que nadie todavía a estas horas ha preguntado (...) historias de soledad en medio de una tragedia a la que se busca una explicación (...). Nadie le ha velado, nadie le ha llorado, su cuerpo permanece en la cámara frigorífica de este cementerio de la Soledad en la Palma del Condado.”

Al mateix programa, algunes de les locucions dels periodistes tendeixen al dramatisme:

“(...) tenían que pasar por este duro trámite: confirmar que en ese ataúd estaba su familiar; algunos no saben si sus familiares están vivos o muertos”.

Altres exemples del mateix informatiu són:

“En el funeral pocos podían contener el llanto” (imatges de familiars de les víctimes en situació de patiment) (...)

“Ellos sí han llorado a sus muertos...” (imatges d’una dona en estat de xoc cridant i plorant).

(Recomanació 5) A l’informatiu Antena 3 noticias 2 del 14/11/01 es fa un *zoom in* que desemboca en un primer pla d’una dona en estat de xoc i, a més, de manera reiterada.

A l’informatiu Antena 3 notícies Catalunya del 15/11/01, s’efectua un *zoom in* sobre el rostre d’una dona ferida, així com sobre una altra dona en estat de xoc.

A l’informatiu Antena 3 noticias 2 del 15/11/01 en una de les seqüències s’efectua un *zoom in* cap al rostre d’una dona ferida. Posteriorment, s’utilitza el mateix recurs per aconseguir un pla curt d’una dona en estat de xoc.

(Recomanació 6) A l’informatiu Antena 3 noticias 2 del 14/11/01 es fan primers plans d’una dona en estat de xoc, cridant i plorant, i també d’un home gran que mira dins d’un fèretre, identificant un dels cadàvers. Aquestes dues imatges apareixen, a més, de manera reiterada en el mateix informatiu. Al mateix programa es veuen imatges d’una dona ferida.

A l’informatiu Antena 3 notícies Catalunya del 15/11/01 es repeteix la imatge de la dona en estat de xoc. També hi apareixen plans curts d’una dona ferida, així com de dos cadàvers trobats a sota del vehicle sinistrat.

A l’informatiu Antena 3 noticias 1 del 15/11/01 s’efectuen primers plans d’alguns familiars assistents al funeral en situacions de patiment.

A l’informatiu Antena 3 noticias 2 del 15/11/01 es tornen a utilitzar, per il·lustrar les locucions dels periodistes, imatges d’un familiar identificant un dels cadàvers, la d’un home gran eixugant-se les llàgrimes durant el funeral i la de la mateixa dona apareguda als programes anteriors en estat de xoc. També s’efectua un pla curt sobre el rostre d’una dona ferida que es traslladada a l’hospital.

(Recomanació 7) Per finalitzar l’informatiu Antena 3 noticias 2 del 14/11/01 es recorden altres tragèdies similars que han tingut lloc a Espanya i per fer-ho s’utilitzen

imatges d'arxiu. Així es recorda l'accident d'autocar d'Àvila al febrer d'aquest mateix any, on apareixen familiars de les víctimes al funeral essent consolats per la reina Sofia. També es recorden altres accidents d'autocars anteriors, com el de Golmayo (Sòria) al juliol del 2000, i també el de 1999 a la localitat saragossana de La Muela .

(Recomanació 12) A l'informatiu Antena 3 noticias 1 del 14/11/01 el presentador, Matías Prats, fa especulacions sobre la probable causa de l'accident:

“No acabo de comprender cómo ha podido producir tanta mortandad, ésas 16 víctimas y además mucha gente tan grave, me dices que el autocar lo ves prácticamente entero, no está además volcado completamente, sino lateralmente, no parece que haya dado varias vueltas de campana... ni se ha quemado, por supuesto”.

Enviada especial: “... el accidente es incomprensible, hay una curva pero tiene una visibilidad perfecta y no hay ningún otro vehículo implicado”.

Presentador: “Vamos a continuar investigando con nuestra compañera cuáles pueden ser las causas del accidente, ¿tú ves si se ha podido producir algún frenazo largo, por qué es pendiente, verdad y habrá un quitamiedos?”.

En una connexió posterior el presentador torna a insistir: “¿Hay alguna marca de neumático que nos haga indicar que el conductor dio un volantazo que ha podido causar ese vuelco a velocidad, además, importante, no?”.

Enviada especial: “...sí, se ve un frenazo, se ve una marca de neumático, que tampoco podemos asegurar que sea de esto, como si el conductor hubiese dado un giro brusco en la curva...”.

(Recomanació 15) Hi ha diversos exemples d'utilització d'un lèxic que espectacularitza el relat de l'esdeveniment.

A l'informatiu Antena 3 noticias 2 del 14/11/01 el presentador diu:

"Algunos pasajeros salieron disparados, otros quedaban atrapados dentro de la carrocería del vehículo".

Després, l'enviat especial afegeix: *"Muchos pasajeros salieron despedidos por las ventanillas y fueron aplastados por el propio vehículo".*

A l'informatiu Antena 3 noticias 1 del 14/11/01 l'enviada especial descriu el lloc dels fets sense respectar aquesta recomanació:

"están rescatando los cadáveres y estan tremendamente destrozados (...) hay un montón de objetos personales tirados por el suelo".

A l'informatiu Antena 3 notícies 2 del 15/11/01 es fan servir llocs comuns que dramatitzen el relat de la tragèdia:

"Viajaron durante toda la noche sin saber si sus familiares estaban en las listas de los vivos o de los muertos"

"Los que tuvieron menos suerte se encontraron con esta imagen (els fèretres de la capella ardent), jamás la van a olvidar".

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

(Recomanació 4) A l'informatiu Antena 3 noticias 2 del 14/11/01 apareixen plans curts i *zooms* de manera reiterativa de fèretres i cadàvers embolicats en llençols.

L'informatiu Antena 3 notícies Catalunya del 15/11/01 també incorpora imatges del funeral i dels fèretres, així com d'alguns cossos sense vida embolicats en llençols blancs. També es veuen parcialment dos cadàvers a sota de l'autocar sinistrat.

En les dues edicions de l'informatiu Antena 3 noticias del 15/11/01 apareixen imatges del funeral i de fèretres, així com de cadàvers i d'una dona ferida.

3.8. EL TRACTAMENT INFORMATIU A BTV

El primer teleinformatiu de BTV que inclou informació sobre l'accident de Villarrasa és el Notícies vespre del 14 de novembre de 2001. Per tant, dels quatre teleinformatius estudiats, únicament tres contenen informació sobre l'esdeveniment. El temps total de notícia dedicat al tema és d'11 minuts i 25 segons.

La taula següent ofereix la distribució del temps de notícia dedicat a la cobertura de l'accident de Huelva per dies i programes:

Quadre 9. BTV. Temps de notícia.

Dia	Programa	Rang	Inici - Final	Temps notícia (min:s)
14-11-01	Notícies vespre	Titular	21:30:10-21:31:11	1:01
		Notícia	21:32:24-21:36:09	3:45
15-11-01	Notícies migdia	Titular	15:01:13-15:01:40	0:27
		Notícia	15:12:25-15:15:57	3:27
		Notícia	15:15:57-15:16:34	0:37
	Notícies vespre	Titular	21:31:00-21:31:18	0:18
		Notícia	21:45:38-21:47:28	1:50
Total				11:25

Recomanacions adreçades a les autoritats

(Recomanació 3) Dintre de les recomanacions adreçades a les autoritats cal apuntar que es detecta una presència de declaracions d'actors polítics. En l'edició del 14 de novembre del Notícies vespre la informació que tracta l'accident de Huelva inclou un *insert* de J. Ceada, delegat de la Junta d'Andalusia a Huelva, que parla sobre l'estat de la carretera. A més, en l'edició del 15 de novembre, el Notícies migdia incorpora un *insert* de Joan Clos, alcalde de Barcelona, on dóna el condol als familiars i ofereix la seva col·laboració.

Recomanacions adreçades a les empreses audiovisuals

(Recomanació 4) Al Notícies Vespre del 14 de novembre apareixen, en la notícia dedicada al tema, dos actors polítics amb temps de notícia: Jordi Pujol i Joan Clos.

En la primera informació de l'edició del 15 de novembre del Notícies migdia els actors polítics amb temps de notícia són Xavier Pomés, Irene Rigau, Manuel Chaves, Joan Clos i Jordi Pujol. En la segona notícia del mateix programa únicament apareix amb temps de notícia Joan Clos.

BTV emet una única intervenció de persones expertes, un membre de la Guàrdia Civil.

Recomanacions adreçades als professionals de la informació audiovisual

(Recomanació 8) Els teletinformatius de BTV (Notícies vespre del 14 de novembre del 2001 i el Notícies migdia del 15 de novembre) no introdueixen cap avís, és a dir, cap menció òptica o acústica sobre l'emissió d'imatges d'escenes "dures".

(Recomanació 12) Tot i que només es detecta en una única ocasió, el Notícies migdia del 15 de novembre especula sobre les causes de l'accident. En aquest sentit, la locució apunta com una de les causes *"la possible distracció del conductor"*. A més, el Notícies vespre del 15 de novembre afegeix la següent locució: *"Sembla que l'autocar anava a 15 km/h més del que permetia la carretera"*.

(Recomanació 4 i 15) El recurs a efectes o lèxic espectacularitzadors és mínim en aquest canal. Tan sols es pot detectar en comptades ocasions, com és el cas de la locució *"sortir de vacances i perdre la vida lluny de casa"*. (Notícies vespre, 14 de novembre).

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

(Recomanació 4) Dintre d'aquest grup de recomanacions cal destacar especialment que els teletinformatius de BTV recorren, en diverses ocasions, a la difusió de imatges on es veuen nombrosos fèretres, cotxes fúnebres i, fins i tot, cadàvers de les víctimes coberts per llençols. A més, en l'edició del Notícies Migdia i Vespre del 15 de novembre es mostren imatges dels funerals de les víctimes on es veuen els fèretres. No obstant, aquest canal no mostra cap imatge dels cossos de les víctimes ni cap primer pla d'aquestes.

4. SÍNTESI

El dia 6 de juliol del 2000, l'accident d'un autocar d'escolars catalans a Sòria va tenir una àmplia repercussió mediàtica éssent motiu de debat públic per la cruesa de les imatges emeses i l'espectacularitat de la informació. Aquest va ser un dels motius que impulsà el Consell de l'Audiovisual de Catalunya a convocar unes Jornades sobre el tractament informatiu de les tragèdies personals. A partir d'aquesta reflexió s'elaboraren les Recomanacions que aquí s'analitzen.

La comparació entre el tractament de l'accident de Sòria i el recent de Villarrasa no és possible, en sentit estricte, atès que el mètode i les variables d'anàlisi han estat diferents.

Pel que fa a l'anàlisi de l'aplicació de les Recomanacions sobre el tractament informatiu de les tragèdies personals al tractament de la informació relativa a l'accident de l'autocar a Villarrasa els resultats més significatius obtinguts són els següents:

1. TV3 dedica un total de 56 minuts i 4 segons a la notícia de l'accident. Quant a les Recomanacions del CAC,

Recomanacions adreçades als professionals

No respecta les Recomanacions 4 (espectacularització de la informació), 5 (inclusió de *zooms*), 8 (manca d'avís d'imatges dures), i 15 (lèxic dramatitzador).

TV3 realitza especulacions sobre les causes (Recomanació 12) i la culpabilitat de l'accident (Recomanació 14), tot i que, sovint, citant fonts oficials.

No es pot avaluar el respecte de TV3 a la Recomanació 13 quan fa pública una llista de víctimes amb indicació de la seva oficialitat.

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

TV3 no respecta la Recomanació 4 (imatges de víctimes i de fèretres).

2. El Canal 33 dedica 6 minuts i 5 segons a informar sobre aquest accident. Quant a les Recomanacions del CAC,

Recomanacions adreçades als professionals

El Canal 33 no respecta les Recomanacions 4 (espectacularització de la informació) i 5 (inclusió de *zooms*).

Realitza una especulació ocasional sobre la culpabilitat de l'accident (Recomanació 14).

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

Canal 33 no respecta la Recomanació 4 (imatges de víctimes i de fèretres).

3. TVE 1 ha emprat 50 minuts i 19 segons en les informacions sobre l'accident. Quant a les Recomanacions del CAC,

Recomanacions adreçades als professionals:

TVE 1 no respecta les Recomanacions 4 (espectacularització de la informació), 5 (ús del *zoom*), 6 (plans curts i primers plans de les víctimes), 8 (tot i que avisa en una ocasió), 12 (especulació sobre les causes de l'accident), 15 (lèxic dramatitzador) i 16 (emet imatges sense editar, tot i que avisa prèviament).

A més, TVE 1 emet declaracions d'una de les víctimes (Recomanació 1) tot i que no es pot avaluar el respecte a l'esmentada Recomanació.

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

TVE1 no respecta la Recomanació 4 (imatges de víctimes i de fèretres).

4. TVE 2 dedica 22 minuts i 52 segons a informar sobre aquest accident. Quant a les Recomanacions del CAC,

Recomanacions adreçades als professionals:

TVE 2 no respecta les Recomanacions 4 (espectacularització de la informació), 5 (ús del *zoom*), 6 (plans curts i primers plans de les víctimes), 8 (manca d'avís

d'imatges dures), 12 (especulació sobre les causes de l'accident), 14 (atribució de culpabilitat) i 15 (lèxic dramatitzador).

A més, TVE 2 emet declaracions d'una de les víctimes (Recomanació 1) tot i que no es pot avaluar el respecte a l'esmentada Recomanació.

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

TVE 2 no respecta la Recomanació 4 (imatges de víctimes i de fèretres).

5. Telecinco ha informat de la tragèdia durant 45 minuts i 39 segons. Quant a les Recomanacions del CAC,

Recomanacions adreçades als professionals:

Telecinco no respecta les Recomanacions 4 (espectacularització de la informació), 5 (ús del *zoom*), 6 (plans curts i primers plans de les víctimes), 7 (emissió de vídeos d'arxiu sobre d'altres tragèdies), 8 (manca d'avís d'imatges dures), 12 (especulació sobre les causes de l'accident), 14 (atribució de culpabilitat), 15 (lèxic dramatitzador) i 16 (emissió d'imatges de videoafeccionat).

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

Telecinco no respecta la Recomanació 4 (imatges de víctimes i de fèretres).

6. Antena 3 ha dedicat 56 minuts i 36 segons a les informacions de les tragèdies. Quant a les Recomanacions del CAC,

Recomanacions adreçades als professionals:

Antena 3 no respecta les Recomanacions 4 (espectacularització de la informació), 5 (ús del *zoom*), 6 (plans curts i primers plans de les víctimes), 7 (emissió de vídeos d'arxiu sobre d'altres tragèdies), 8 (manca d'avís d'imatges dures), 12 (especulació sobre les causes de l'accident) i 15 (lèxic dramatitzador).

A més, Antena 3 emet declaracions d'una de les víctimes (Recomanació 1) tot i que no es pot avaluar el respecte a l'esmentada Recomanació.

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

Antena 3 no respecta la Recomanació 4 (imatges de víctimes i de fèretres).

7. BTV dedica 9 minuts i 17 segons a informar sobre aquest accident. Quant a les Recomanacions del CAC,

Recomanacions adreçades als professionals:

BTV no respecta les Recomanacions 4 (espectacularització de la informació) i 8 (manca d'avís d'imatges dures). De manera molt puntual s'ha apreciat lèxic espectacularitzador (Recomanació 15).

ANNEX:

Text de les Recomanacions i llur operacionalització.

Recomanacions adreçades especialment a les autoritats

(En cursiva, les operacionalitzacions de cada Recomanació als efectes del present informe)

1. Cal que les autoritats i els cossos professionals d'intervenció en emergències o catàstrofes (policia, protecció civil, rescat, bombers, etc.), davant d'una tragèdia, assumeixin l'assistència als mitjans de comunicació tot assegurant un tracte diligent i igualitari.

No és d'aplicació en aquest informe

2. Les autoritats han d'establir, entre les seves prioritats d'intervenció en emergències, la previsió de les demandes que l'acompliment de la tasca periodística requereix (delimitar espais, facilitar l'accés, subministrar informació sobre les investigacions de les causes o els efectes de la tragèdia, les dades provades, l'estat de les víctimes, les precaucions preses i les recomanacions a divulgar).

No és d'aplicació en aquest informe

3. Les autoritats, especialment les polítiques, han d'evitar la sobreactuació i la temptació de protagonisme durant la seva presència al lloc dels accidents o esdeveniments tràgics. Haurien de renunciar a accions com les declaracions rutinàries o la convocatòria explícita de càmeres.

Es registren les següents variables:

- a. referència dels inserts dels actors polítics i contingut*
- b. convocatòria explícita de càmeres: rodes de premsa formals o informals (no és l'abordament in situ)*

4. Cal utilitzar amb rigor i contenció les declaracions de “dol oficial” per evitar la sobredimensió de la tragèdia als ulls de la ciutadania.

Es registra tota declaració formal de “dol oficial” (no implica un incompliment de la Recomanació)

5. Les autoritats i els mitjans de comunicació han d'informar a tota la població que en qualsevol circumstància, i especialment en situació dolosa, les persones tenen el dret de rebutjar les sol·licituds que formulin els mitjans i emparar-se en el seu dret a la intimitat i la privadesa.

Es registra qualsevol cas en què una autoritat o un mitjà facin palès aquest dret (una declaració pública, una nota de la redacció, una part del relat informatiu)

Recomanacions adreçades especialment a les empreses audiovisuals

1. Les empreses d'informació audiovisual han de garantir la formació i l'especialització adequades d'aquelles persones en situació laboral d'haver de fer front a la informació de tragèdies. Cal que les empreses tinguin en compte, a més, que el treball d'informació sobre tragèdies o catàstrofes, exercit des de primera línia, pot afectar emocionalment periodistes, càmeres i altres professionals. Una formació especialitzada i una adequada atenció o suport poden evitar riscos i millorar la qualitat del treball i del producte informatiu.

No és d'aplicació en aquest informe

2. Les empreses d'informació audiovisual han d'assegurar una divulgació correcta entre els seus professionals dels drets de les víctimes i els seus familiars en relació als mitjans de comunicació.

No és d'aplicació en aquest informe

3. Convé no incórrer en estratègies de sobreatenció mediàtica de les catàstrofes, excepte quan una informació constant o continuada sigui garantia de poder evitar l'extensió dels efectes tràgics.

No és d'aplicació directa: en tot cas pot deduir-se de la interpretació comparada de les dades de totes les cadenes

4. El sentit de la mesura i les proporcions és fonamental en la política informativa d'un mitjà davant d'un desastre o una tragèdia. Cal evitar els desplegaments desproporcionats de mitjans, les connexions innecessàries o el mer seguidisme de les autoritats que visiten el lloc o els afectats. També l'efecte acumulatiu de l'ús reiteratiu d'unes mateixes imatges.

Es registra:

- a. referència de les connexions i contingut*
- b. enumeració dels actors polítics amb temps de notícia (no es prejutja el respecte o no a la Recomanació)*
- c. imatges reiterades (dues o més emissions de la mateixa imatge en el decurs d'una mateixa notícia, excloses les repeticions en titular o resum)*

5. Sempre que sigui possible, és aconsellable prescindir d'aquella informació rutinària o supèrflua, que no proporciona valor afegit informatiu o que pot resultar lesiva en la privadesa dels afectats, i substituir-la per intervencions especialitzades de persones o institucions expertes, segons la naturalesa de cada esdeveniment (en medicina, arquitectura, enginyeria, psicologia, geologia, meteorologia...).

Es registra:

- a. informacions que facin públiques dades personals dels afectats considerats individualment (nom, adreça, referències que permeten identificar una persona etc.), tant si es proporcionen per la redacció de la cadena com si es fa mitjançant un insert; són admissibles identifications col·lectives (empreses, clubs de pertinença, etc.)*
- b. intervencions de persones expertes*

Recomanacions adreçades especialment als professionals de la informació audiovisual

1. Convé tenir present sempre que no és acceptable formular requeriments a les víctimes en circumstàncies inadequades, quan no disposen d'una efectiva llibertat d'elecció i decisió, o quan poden veure incrementat per qualsevol via el seu patiment. És imperatiu respectar el seu dret a la privadesa.

Es registren les entrevistes, declaracions, inserts de les víctimes (no els familiars) de la tragèdia.

2. Cal evitar, en general i fins on sigui possible, de recórrer a la participació de menors.

Es registra qualsevol intervenció d'un menor com a subjecte de la notícia

3. En el curs de la informació sobre tragèdies convé donar prioritat a la reducció de les àrees de preocupació de l'audiència tan de pressa com sigui possible, per disminuir o estalviar l'angoixa de moltes persones. Proporcionar un esment clar i rigorós de les fonts i una informació detallada i precisa, provada i contrastada, és la millor manera d'obtenir-ho.

No és d'aplicació directa a aquest informe (s'inclou en la Recomanació 13)

4. Resulta recomanable, en el tractament de les tragèdies, evitar qualsevol mena d'efectes i recursos que tenen una funció preferentment espectacularitzadora.

Aquesta Recomanació es registra per l'acumulació de:

- a. la Recomanació 5 (zooms),*
- b. la Recomanació 6 (plans curts)*
- c. la Recomanació 15 (lèxic espectacularitzador)*
- d. d'altres recursos segons interpretació de l'analista, com ara zooms sobre objectes (una sabata, per exemple), plans de detall de taques de sang, etc. Cal especificar el recurs utilitzat*

5. Cal procurar que els plans de persones afectades no transgredeixin la seva privadesa. Incrementar pel zoom la sensació de proximitat de la càmera més enllà de la que s'obtingria per l'observació directa sovint pot vulnerar aquella privadesa.

Es registren els zooms sobre persones afectades (víctimes, familiars) només en la mesura que puguin transgredir la seva privadesa (quan la facin identificable o quan exposin públicament els seus sentiments)

6. No haurien d'obtenir-se ni haurien de ser emesos primers plans o plans curts de persones ferides, en estat de xoc, o en situació de patiment. En qualsevol cas, mai sense el seu consentiment explícit.

Es registren els plans curts i primers plans de :

- a. persones ferides o mortes*
- b. persones en estat de xoc o en estat de patiment*

7. Cal tenir molta cura amb la reutilització d'imatges d'arxiu sobre esdeveniments tràgics perquè poden evocar sobtadament situacions de patiment intens a moltes persones. Aquestes imatges d'arxiu, en qualsevol cas, haurien de ser preferentment despersonalitzades i no invocar tragèdies particulars si no és imprescindible.

Es registra qualsevol emissió d'imatges d'arxiu d'altres tragèdies especificant si es tracta de tragèdies personals (quan hi ha referències orals o visuals concretes a una persona o un grup de persones) i a quines tragèdies es refereix

8. Convé introduir sempre un avís amb prou temps abans de l'emissió d'imatges d'escenes “dures”, assenyalant-ne clarament les característiques i proporcionant a l'audiència l'oportunitat efectiva de renunciar a la seva contemplació.

Es registren tots els avisos i la manca d'avís d'aquestes seqüències.

S'entén per avís una menció òptica o acústica que adverteix de la duresa de les imatges. S'entén per imatges dures qualsevol en què hi hagi presència evident de cadàvers o ferits amb visió propera dels danys

9. La distinció entre la cobertura en directe d'un esdeveniment tràgic, la seva reconstrucció documental (feta amb imatges i so pregravats) o la seva recreació per ficció dramatitzada, ha de ser assenyalada de manera inequívoca per no induir l'audiència a error.

Es registren totes les reconstruccions susceptibles de confusió amb indicació de l'existència d'un avís sobre el caràcter de reconstrucció de les imatges

10. Convé proporcionar sempre, explícitament, el context de les entrevistes o de les declaracions de testimonis directes o indirectes de les tragèdies que hagin de ser emeses. Especificant, per exemple, si es tracta de declaracions autoritzades per qui les realitza, si són sol·licitades per la persona afectada o si s'han obtingut mitjançant alguna altra fórmula d'acord.

Es registren, únicament, els casos de respecte de la Recomanació

11. En determinats casos, cal intervenir sobre les imatges i/o la veu per tal de preservar l'anonimat dels afectats i garantir-ne la privadesa.

Es registren les seqüències de manipulació de la imatge i/o veu del afectats (franges negres al rostre, distorsió de la veu o del rostre), que responen a aquesta finalitat

12. Resulta fonamental per no suscitar temors innecessaris evitar qualsevol mena d'especulació o conjectura sobre els esdeveniments tràgics, les seves causes o les seves conseqüències.

Es registren totes les especulacions sobre les raons de la tragèdia i, si és el cas, la font de la informació

13. En cap cas no es poden aventurar relacions de víctimes fins que no es tracti de llistes oficials i comprovades. Cal assegurar també que les persones implicades i els familiars són al corrent de la informació abans de difondre-la.

Es registren totes les relacions de víctimes facilitades per la televisió i la font d'informació. S'entén per relació de víctimes aquella que inclou, almenys el nom i/o cognoms de la víctima. El nombre de víctimes no és una relació.

14. Convé així mateix extreure la prudència a l'hora de construir discursos i seqüències de causalitat. Especialment és imprescindible no prejutjar i no incórrer en atribucions de culpabilitat ni elaborar projeccions de sospita sobre persones (conductors, maquinistes, pilots, etc.).

Es registren tots els discursos de sospita/culpabilitat entesos com una atribució de culpa a una persona o entitat prèviament a la inculpció oficial o que vagi més enllà de la mateixa actuació oficial (per exemple, presentar com inculpada una persona citada)

15. En la informació sobre tragèdies cal ser particularment amatents amb el lèxic emprat. Convé evitar adjectius, frases fetes i llocs comuns que dramatitzin i espectacularitzin innecessàriament el relat d'un esdeveniment i puguin atemorir víctimes, familiars o afectats potencials.

Es registren i transcriuen paraules i construccions d'aquest tipus

16. Cal extreure la cautela a l'hora d'emetre imatges de videoafeccionats. En qualsevol cas, en la utilització d'imatges pròpies o de tercers sobre tragèdies que afectin persones, resulta recomanable que les imatges hagin passat per un procés d'edició i que no siguin emeses directament. Tanmateix, la no edició de les imatges o l'opció pel directe no eximeixen de les responsabilitats a què al·ludeix aquest document.

Es registren:

- a. emissió de cintes de videoafeccionats indicant si han estat o no editades (quan ho indiqui la cadena)*
- b. emissions no editades prèviament: tots els directes d'imatges de la tragèdia (no del tanatori o del poble, per exemple) i cintes que la cadena manifesta explícitament no han estat editades*

17. Les imatges de dolor referides a tragèdies produïdes lluny de l'àmbit immediat de referència dels mitjans que les emeten han de ser usades també amb cura especial evitant de causar, mitjançant flagrants diferències de tracte, un efecte de banalització del patiment dels "altres" en contrast amb el patiment de proximitat. Sovint les imatges que reflecteixen la fam, la pobresa o el dolor als països pobres afectats per catàstrofes poden moure a la solidaritat, però en ocasions també poden estereotipar-ne la visió i ocasionar un dany moral.

No és d'aplicació en aquest informe

18. Convé tenir present la dificultat d'assignació ponderada de "gravetat" o d'"interès informatiu" segons el nombre de víctimes, l'estatus, la raça, l'edat... per no establir comparacions implícites discriminatòries o lesives per a algunes víctimes o familiars, o qualsevol segment de la ciutadania.

No és d'aplicació en aquest informe

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

1. En cas de tragèdia, accident o catàstrofe serà sempre prioritària, no tan sols per a les autoritats sinó també per a les empreses i els professionals dels mitjans de comunicació, atenent al seu bon criteri, la realització de tasques d'emergència i d'auxili a les víctimes, així com, evidentment, la difusió d'informacions d'urgència que puguin salvar vides o disminuir el risc de la població potencialment en perill.

No és d'aplicació en aquest informe

2. Cal tractar, sempre, els afectats directament o indirectament per alguna tragèdia no tan sols com a persones dignes del major respecte sinó necessitades d'una atenció i un tracte especialment prudent i escrupulós quant als procediments.

No és d'aplicació en aquest informe

3. La prèvia notificació als familiars és un element imprescindible, però no suficient, per fer públics els noms de persones involucrades en tragèdies, la seva situació personal, el

seu domicili o la població de procedència. Aquesta mena d'informació no sempre és rellevant per a l'audiència i, en ocasions, pot incrementar el patiment. Això hauria de ser tingut en compte tant per les autoritats com per les empreses i els professionals.

No és d'aplicació directa en aquest informe (inclosa a la Recomanació 13)

4. Cal evitar fins on sigui possible, i com a norma general, el recurs a imatges de víctimes mortes, de fèretres o persones ferides. Sovint aquesta mena d'imatges són emprades com a simple il·lustració i de manera reiterativa. Així mateix, cal no difondre les imatges de funerals i de celebracions similars sense comptar amb el consentiment explícit dels familiars. Que un acte d'aquestes característiques es produeixi en un lloc públic no eximeix de protegir la privadesa de les persones afectades.

Es registra:

- a. imatges de fèretres, morts, ferits*
- b. imatges de funerals*

5. Finalment, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya considera que resultaria d'utilitat, després d'haver-se produït esdeveniments tràgics, la celebració de sessions de treball entre les autoritats implicades, els col·lectius i les associacions professionals i els mitjans de comunicació, per tal d'avaluar la feina feta, extreure'n conclusions, establir models d'actuació i millorar els procediments.

No és d'aplicació en aquest informe